

Novoveská Huta: Alabastrové námestie a jeho príbeh

Author: SF / Zuzana Kmecová | Published: 22.09.2009

Na nevšednú atraktivitu tejto lokality poukázal aj ideový návrh jej architektonicko-urbanistického pretvorenia z dielne banskobystričského riešiteľského tímu ARCH.EKO s názvom Alabastrové námestie.

Dôsledok neregulovaného rozvoja

V minulosti bola Novoveská Huta významným kúpeľným centrom, známym aj ťažbou nerastných surovín a dreva. V súlade s územnoplánovacími dokumentmi jej dnešný vývoj smeruje k výraznému posilneniu rozvojových aktivít v oblasti cestovného ruchu. Citlivo vyrozprávaný príbeh tzv. alabastrového námestia reflektuje prírodné, kultúrne a historické danosti Novoveskej Huty.

V súčasnosti je urbanistický i architektonický výraz námestia negatívne poznačený neregulovaným rozvojom z hľadiska urbanizmu i riešenia dopravy. S ohľadom na rozvoj turizmu si vyžaduje komplexnú premenu prihladnuc na potreby domácich obyvateľov i návštevníkov. Vízia námestia ako turistického bodu zahŕňa potrebu situovania záchytného parkoviska, informačného centra, spevnených peších plôch, verejných toaliet, plôch s parkovou úpravou, detského ihriska i motorestu.

Vhodený kameň ako začiatok príbehu

Podľa autora návrhu Ing. arch. Michala Gaja ml. je alfou a omegou tzv. reanimácie a životaschopnosti priestorovej štruktúry námestia dopravné riešenie vstupov doň a organizácia dopravy. Z toho vyplýva potreba rezervovať priestor na vybudovanie nového dopravného pripojenia a obojstrannej autobusovej zastávky, úpravu križovatiek i rekonštrukciu mosta. Kompletné riešenie spočíva v hľadaní historickej podstaty urbanizácie s previazaním na súčasnosť i blízku budúcnosť.

Navonok rôznorodá rurálna štruktúra obce je smerovaná do kompozičného ťažiska - námestia obce. Dominantou je príbeh vhozeného kameňa - sadrovca, ktorý sa na území nachádza a istým spôsobom tvorí jeho podstatu. Kompozičný stred priestorovej štruktúry námestia predstavuje fontána symbolicky odkazujúca na zaniknuté kúpele. Ide však o viacfunkčný objekt s rôznymi možnosťami využitia špecifik ročných období v priebehu roka. Voda z fontány vteká do toku Dubnice, ktorá je z hľadiska kompozičného i funkčného ďalším dôležitým prvkom priestoru a má aj symbolickú funkciu - nesie genotyp tejto časti mesta, prvotnú informáciu.

Kompozičný stred časokruhov

Tvoriace sa a doznievajúce kruhy po imaginárnom „vhození kameňa“ tvoria samotný príbeh a poukazujú na jednotlivé objekty námestia - existujúce i tie novovytvorené. Všetko sa deje na báze rezonancie bodu v strede. Informačné centrum navrhované v podobe odštiepeného kryštálu sadrovca nemá ambíciu byť dominantným priestorovým komponentom. Dôležité je jeho prepojenie s exteriérom, kde sa navrhuje Park minerálov s posedením. Ochrana oddychového územia parku od nepriaznivých vplyvov dopravy tvorí odhlučňovacia a optická clona pozostávajúca aj zo sadrovcov a z iných lokálnych balvanov. Abstrakciu v podobe „náruče námestia“ tvorí kaviareň a prekryté trhovisko, ktoré plní prevažne spoločenskú funkciu. V centre je plánované aj vonkajšie sedenie určené na sledovanie kultúrnych podujatí, náležite umiestnené dostredne - smerom k fontáne.

Významným doplnkom osadeným za fontánou je multifunkčné rotujúce tienidlo využiteľné napríklad aj ako informačná tabuľa či premietacie plátno. Funkčne dôležitými a hodnotnými existujúcimi priestorovotvornými objektmi sú Motorest Poľovník, budova Pošty, stará autobusová garáž a starý kamenný most. Naopak, nevyhovujúcim a nefunkčným objektom je drevostavba - veľký stánok bývalého obchodíku na juhozápadnej strane námestia v dotyku so starou autobusovou garážou. Akýkoľvek nový objekt by mal zmysluplne dotvoriť obraz budúceho námestia s ponechaním priehľadu na kostol.

Relax na dubnickom potoku

Vstup do územia námestia je prepojený na diaľkovú dopravu, vyúsťuje cez Park minerálov do námestia na západnej strane a vrcholí pri kamennom moste, tzv. Moste Vekov. Starý kamenný most v návrhu neslúži iba ako most pre peších, prípadne bicyklistov, ale aj ako historický miestny klenot. Dobový odkaz nesie aj Pamätník padlým v II. svetovej vojne. Vplyvom dopravného riešenia vstupov do námestia z juhu a juhozápadu vznikol priestor medzi novovytvorenou cestnou komunikáciou a vodným tokom Dubnicou. Most Vekov je vstupom do priestoru, vlastnosťami terénu optimálneho pre rôzne detské aktivity.

Osobitne vhodné je umiestnenie ihriska vo väzbe na potok Dubnica. Priamo na vodnom toku sú totiž navrhované stupne, po ktorých je možné kráčať, a vytvárať tak priestor na hry. Dopyt po športovom vyžití a rekreácii si postupne vyžiada ďalšie objekty športového centra a motela. Po vybudovaní cieľového dopravného napojenia na športovo-rekreačný areál Novoveská Huta sa v zmysle územného plánu mesta navrhuje vylúčenie automobilovej dopravy a jej nahradenie atraktívnou kyvadlovou dopravou - napríklad elektrovláčikom či konským záprahom.

Symbolická súhra materiálov

Hlavným nositeľom idey z hľadiska kompozície je dlažba. Zachytáva reálne momenty vznikajúceho Alabastrového námestia vo forme objektov a funkčných plôch. V jej štruktúre je tiež písaný príbeh vhodného kameňa a kompozičný stred časokruhov. V nedávnej histórii sa v Novoveskej Hute ťažilo drevo. Lavice, lavičky a iné plochy na sedenie v kombinácii z cortenom, kameňom a sklom sú vyhotovené z neho. Do celkového konceptu zapadá aj ostatný mobiliár námestia, napríklad vertikálne osvetlenie, odpadkové koše, poštové schránky a pod.

Zjednocujúcim materiálom v priestorovej štruktúre námestia je corten - ušľachtilá oceľ, ktorá sa chráni vlastnou hrdzou. Autor Gaj k tomu dodáva: „...volili sme tento hutný materiál, ktorý postupne nachytá klimatické vlastnosti prostredia Novoveskej huty a vyfarbí sa farbou jednotlivých vplyvov prostredia. Na námestí sa chceme pohybovať nerušene ako v príbehu, ktorý rozpráva o dani v Novoveskej Hute. Snažíme sa zachovať a vytvárať miesta pre pohľady, krajinné priehľady. Domácim a návštevníkom ponúknuť priestorové obrazy.“

Bezprostredný kontakt Alabastrového námestia s Novoveskou, Hnileckou cestou a štátnou cestou II/533 významnou z hľadiska cestovného ruchu predurčujú tento priestor námestia ako záchytný turistický bod. „Zabezpečením urbanistickej dokumentácie mestu záleží na pozdvihnutí tradície baníckej obce a vytvorení akéhosi nástupného východiska k peším a cyklistickým trasám Slovenského raja,“ dodáva Ing. arch. T. Štubňa, vedúci oddelenia územného plánovania a stavebného poriadku MsÚ Spišská Nová Ves.

Vzhľadom na ambície lokality v oblasti cestovného ruchu nám ostáva z redakcie Stavebného fóra zaželať tomuto príbehu alabastrového námestia skoré reálne naplnenie.

Zdroj ARCH.EKO s.r.o., Banská Bystrica: Spišská Nová Ves / Novoveská Huta - Alabastrové námestie - Ideové urbanisticko-architektonické riešenie priestoru

Vizualizácie a popis - Ing. arch. Zuzana Gajová, ARCH.EKO

